

HIJ IS VERREZEN !

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT / P106088
V.U.: E. GOVAERTS, POSTBUS 14, B - 2650 EDEGEM

NR. 42 / NOVEMBER-DECEMBER 2009
AFGIFTEKANTOOR: ANTWERPEN X

« HOPEN TEGEN ALLE HOOP IN »

ONZE Vader, abbé de Nantes, vertelde ons op een dag dat hij een zeer vreemde, zelfs angstaanjagende droom had gehad. Het was rond 1965, op het einde van het Concilie, in de tijd dat hij zich publiekelijk verzette tegen de afgekondigde teksten en dus ongelijk gaf aan de Paus, aan 2400 bisschoppen en aan de duizenden theologen en experts die hen bijstonden.

Hij was er vast van overtuigd dat hij gelijk had tegen al de anderen in: hij zei het, hij schreef en drukte het. Allemaal ketters !

Op een nacht dan droomde hij dat hij stierf en vóór God verscheen... en God veroordeelde hem : « *Ik stootte op een God die van een andere mening was dan ik. Niettemin liet hij me de tijd om na te denken.* »

Merk op dat deze droom een waarschuwend karakter had, zoals die van Jozef in het Oude Testament. Vóór zijn geestesoog speelde zich “de grote kwestie” van geheel zijn leven af.

« *Ik hernam mijn bewijsvoering over de godsdienstvrijheid, over de oecumene, over de Kerk die de wereld huwt, over het jodendom en over de vervalsing van de H. Schrift, en deze bewijsvoering was hard als staal. De tegenspraak tussen God en mezelf werd alsmaar feller, totdat een zekerheid zich opdrong : het was God niet. En ik werd wakker. Het was een droom !* »

In God bestaat geen tegenspraak. Dat God akkoord zou kunnen gaan met Vaticanum II is wezenlijk

In het bijzijn van abbé de Nantes feliciteert broeder Bruno de jeugdige uitvoerders van het oratorium « *Joseph vendu par ses frères* », gecomponeerd door broeder Henry van het Kruis en gebaseerd op het bijbels verhaal van Jozef en zijn broeders. Augustus 2009.

onmogelijk. Maar wat een verschrikkelijke droom ! In dit dispuut staat het eeuwig leven van elk van de hoofdrolspelers op het spel : het eeuwig leven van de Pausen en de Concilievaders enerzijds, en het eeuwig leven van hun tegenstander anderzijds.

Twintig jaar later, in 1985, slaakte kardinaal Ratzinger een alarmkreet waarop door Paus Joannes-Paulus II geantwoord werd met de bijeenroeping van een buitengewone synode. Een nieuwe nachtmerrie. « *En als kardinaal Ratzinger ons ontgoochelt ?* » Twee mogelijkheden : « *Als hij inderdaad de man van groot theologisch geloof is zoals wij hem kennen, dan kan hij de volgende paus zijn, de redder van de Kerk, en daarin zouden wij een teken van hoop hebben. Maar als hij de leerling van Joannes-Paulus II is dan zal hij capituleren, en dan zal de synode de grote gebeurtenis zijn die zijn boek over de catastrofale toestand van het geloof zal doen vergeten.* »

De feiten hebben dit buitengewoon voorgevoelen bewaarheid :

1° Kardinaal Ratzinger is paus geworden.

2° Hij blijkt de leerling van Joannes-Paulus II te zijn en op elk punt te beantwoorden aan de beschrijving die onze geestelijke vader in die tijd gaf : « *Als kardinaal Ratzinger capituleert, dan zal dat zijn alsof een laatste veiligheidsgrendel in de Kerk het begeeft. Als het charismatische verder gaat met zich in de Kerk te verspreiden dan zal Joseph Ratzinger, die diep van binnen een progressist is, die een soort van stilzwijgend pact heeft gesloten met de subversie en die een band heeft met het modernisme, door zijn plichtsverzuim bijdragen tot de wereldwijde ondermijning.* »

Tegenover deze mogelijkheid, die vandaag op een angstwekkende manier bewaarheid wordt, stelde abbé de Nantes drie redenen **om te hopen tegen alle hoop in** :

1° Wij zijn in Gods handen. « *Ons leven zal misschien moeilijker en moeilijker worden* », zei hij op het moment dat hij het ergste voorzag. Twintig jaar later, toen wij hem in 2005 de uitverkiezing van kardinaal Ratzinger bekendmaakten, kwam deze reactie uit zijn mond : « *Het zal moeilijk zijn.* »

Maar « *wij zijn in Gods handen. Elke dag van ons leven hebben wij deze zekerheid die de psalmen, het gebed van de Kerk, ons geven. Als wij blijven bidden, zullen wij altijd deze troost en dit licht hebben : ik ben in de vaderlijke handen van God. God is trouw, goed en barmhartig, men moet vertrouwen hebben en dat vertrouwen geeft moed.* »

2° De dood is onze vriend. Zij geeft de grens en het einde van de beproeving aan. « *Deo et Mariae gratias : Ik zal niet meer zondigen.* » Bij zijn sterven legt de rechtvaardige zijn ziel in de handen van God zonder door de knieën gegaan te zijn voor het kwaad. Maar er is meer : niet alleen geeft de dood het einde van alle beproevingen aan, zij is ook de daad waar-

door het menselijk wezen dat wij zijn, geschapen naar het beeld van God, het bewijs kan leveren van zijn trouw aan God – zoals Jezus op het Kruis. Dat is het overwinningsgevoelen dat mensen fier heeft doen overeind staan aan de executiepaal, oog in oog met hun moordenaars. Het is ook de betekenis van het laatste deel van het Derde Geheim van Fatima : « ***Onder de beide armen van het Kruis bevonden zich twee engelen, ieder met een kristallen schenkan in de hand waarin zij het bloed van de martelaren opvingen en waarmee zij de zielen besproeiden van hen die tot God naderden.*** »

3° Deze woorden antwoorden ook op de derde vraag, die volgt uit de twee eerste : « Wat zal er na ons met de anderen gebeuren ? »

Antwoord : na mijn dood zullen de zaken misschien van kwaad tot erger gaan, maar ze zullen hoe dan ook uitlopen op het Rijk Gods. God zal heersen. Het Onze Vader drukt deze zekerheid in onze ziel naarmate wij met meer klem bidden : « Uw Rijk kome ! » God zal de Vader zijn van hen die wij hier op aarde achterlaten. En zo volgen de generaties elkaar op en geven ze elkaar de fakkel door, en de christenen weten dat ze de *Paroesia* tegemoet gaan, het Rijk Gods dat zal komen in macht en majesteit. Zij zijn er bijgevolg zeker van dat de overwinning reeds voorgoed verworven is, ja dat zij al onderweg is. Jezus heeft tegenover zijn rechters plechtig bevestigd dat zij de Mensenzoon zouden zien komen in grote majesteit om zijn rijk in te stellen ; deze prachtige, magistrale, goddelijke bevestiging overwint elke vorm van wanhoop.

In zijn heilige doodstrijd heeft ook Jezus « *droefenis en doodsangst* » gekend zoals geen enkele mens vóór hem gekend heeft of na hem zal kennen. Maar hij is ze tegemoet getreden en is ze te boven gekomen na gezegd te hebben : « ***Heb vertrouwen, Ik heb de wereld overwonnen.*** »

« Ik heb overwonnen » : de wereld was van tevoren overwonnen.

Elk van onze doden verhaast de dag van de overwinning. De martelaren verhaasten het rijk van God. Het Derde Geheim openbaart het ons : het is door de opeenvolging van offers dat de dag van de verheerlijking van Christus steeds dichterbij komt.

Het Heilig Hart van Jezus bereidt zijn wereldwijde heerschappij voor door die van het Onbevlekt Hart van Maria. Deze laatste wordt vertraagd omdat de krachten van de hel losgebroken zijn en vrij spel lijken te hebben. Maar zelfs als alles van kwaad tot erger gaat, dan is deze tijdelijke triomf van Satan het voorteken van zijn nederlaag : op het einde zal de Heer der heren zijn Moeder de eer toestaan om met haar maagdelijke voet de kop van de slang te verpletteren en aan de wereld een tijd van vrede te schenken.

Neen, er is geen enkele reden tot wanhoop !

broeder Bruno van Jezus

DE GROTE CRISIS VAN HET ARIANISME

DE TRIOMF VAN DE ORTHODOXE LEER

In ons nummer van september-oktober beschreven we, met een artikel van abbé de Nantes uit 1975 als leidraad, hoe Arius en zijn machtige bondgenoten het werk van het Oecumenisch Concilie van Nicea ongedaan maakten en hun dwaalleer aan nagenoeg heel de Kerk oplegden. Alleen de H. Athanasius van Alexandrië in het Oosten en de H. Hilarius van Poitiers in het Westen verdedigden heldhaftig de rechtzinnige leer, maar beiden werd het zwijgen opgelegd. In het diepst van de duisternis zou echter weldra terug het licht opflakkeren.

WE schrijven 361. Op het moment zelf dat de rechtzinnige leer van Nicea voorgoed het onder-spit lijkt te delven sterft plots keizer Constantius, de grote verdediger van de ariaanse ketterij. God laat zijn Kerk niet in de steek, en op het moment dat alles duisternis lijkt te zijn kan Hij plotseling ingrijpen om alles weer recht te trekken...

Toch werd er vóór de dood van de keizer al achter de schermen gewerkt aan het herstel van de eenheid binnen het christendom. « Tijdens diezelfde jaren bereidde men langzaam het herstel van de eenheid in het geloof voor. Het Westen was ten gronde niceaans gebleven, ondanks sporadische uitingen van vrees en lafheid.

steld. » Het zijn vooral de semi-arianen van het “*homioe-sios*” « die spontaan toenadering zoeken tot de vervolgde aanhangers van Nicea. Deze semi-arianen betogen dat de Zoon in alles gelijkt op de Vader en geboren is uit diens eigen wezen »: *homoi-oesios*, “gelijkend in wezen”. Daarmee staan ze veel dichter bij het katholieke dogma dan de rationalisten onder de arianen, die verkondigen dat de Zoon slechts een schepsel is dat in alles verschillend is van de Vader ! « Het *homoi-oesios* van de semi-arianen is op een jota na eigenlijk hetzelfde als het katholieke *homoi-oesios*, maar deze term blijven zij koppig verwerpen » omdat hiermee volgens hen de rijkdom van de verscheidenheid in God ontkend wordt : één God, drie hypostasen.

Indrukwekkend mozaïek van Christus Pantocrator, 7 m groot, in de apsis van de dom van Monreale op Sicilië (begin 13e eeuw).

Christus zegent met zijn rechterhand, terwijl zijn linkerhand het Evangelie vasthoudt dat opengeslagen is op een passage uit Sint-Jan : « Ik ben het licht der wereld. Wie Mij volgt, zal niet in de duisternis wandelen, maar hij zal het licht des levens bezitten » (Joh. 8, 12).

Paus Liberius was op zijn stappen teruggekeerd en had zijn broeders in het episcopaat bevestigd. In het Oosten hadden alle partijen een zelfde afkeer opgevat voor de gewelddadigheden van de “*homoi-oesios*”, de ariaanse sekte die bij de keizer in de gunst stond, « wat leidde tot nieuwe bondgenootschappen. Tenslotte had de grote wederzijdse beïnvloeding van het Oosten en het Westen, ten gevolge van de vervolgingen en de talloze verbanningsdecreten – vooral die waarvan Paus Liberius, de geloofsheld Athanasius en zijn Latijnse tegenhanger Hilarius het slachtoffer waren – de meest waardevolle figuren ertoe gebracht elkaar beter te begrijpen. **Men mag nooit wanhopen aan de Paus of aan de Kerk !** » (abbé de Nantes, CRC nr. 89, februari 1975, p. 7).

DE WEG NAAR DE VERZOENING

Het is dus in volle vervolgingstijd « dat onder de ware christenen de eerste gebaren van verzoening worden ge-

« Nochtans moeten zij erkennen dat de verdedigers van Nicea zich al vijftig jaar lang *niet* schuldig gemaakt hebben aan enige vermenging tussen de Vader en de Zoon. »

Wat de zaken nodeloos bemoeilijkt heeft, is de formulering van het anathema dat aan het symbolum van Nicea toegevoegd was. Zoals we in het vorig artikel gezien hebben werden hierin, onder Latijns-westerse invloed, de begrippen *oesia* en *hypostasis* met elkaar gelijkgesteld : « De Latijnen weigeren met klem elk onderscheid in hypostasen. Zij belijden dat God, volgens de termen zelf van het Concilie van Nicea, slechts één en unieke *Oesia* Of *Hypostasis* is in drie Personen. Maar dat komt er op neer, protesteren de Grieken, dat die drie “personen” slechts drie toneel-maskers zijn, drie opeenvolgende personages... » De verschillende invulling van het begrip *hypostasis* staat met andere woorden centraal in het debat en blokkeert een toenadering die nochtans perfect mogelijk is.

« Paus Liberius had dit goed begrepen toen hij kennis nam van de formule opgesteld door het Concilie van Ancyra in 358 », waar de semi-arianen van het *homoioesios* bijeengekomen waren. « **Hij ondertekende deze formule**, ditmaal niet uit zwakheid, maar zeer bewust. Want deze tekst was, hoewel onvolkomen, in elk geval niet verkeerd en moest vanuit zijn eigen logica ongetwijfeld leiden tot het volle en ware katholiek geloof. »

Het jaar daarop, in 359, « stellen Athanasius en Hilarius, de twee grote kampioenen van de orthodoxie van Nicea, elk van hun kant en zonder het van mekaar te weten een stand van zaken van de controverse op in hun werken getiteld *De Synodis* ("Over de Concilies"). Ook zij steken de hand uit naar de "homoioesianen". Zij redeneren dat, in vergelijking met de andere arianse partijen die het geloof tegenspreken of weigeren het in klare definities te formuleren, de semi-arianen van het *homoioesios* het mysterie werkelijk belijden en slechts van de katholieken verwijderd zijn door kwesties van taalgebruik en misverstanden. »

Is dit dan een vorm van vage en sentimentele "oecumene"? Helemaal niet: « Het gaat om **een weloverwogen beslissing van geloofsbelijders die door hun naastenliefde uitstijgen boven elke sektegeest en elke bekrompenheid, ten dienste van de Waarheid alleen.** »

« Kort daarop wordt Hilarius verjaagd uit Constantinopel en terug naar Gallië gestuurd. Hij maakt de Latijnen duidelijk wat de echte moeilijkheden van de Grieken zijn. In 360 staat een Concilie van Parijs het semi-ariaanse *homoioesios* toe naast het niceaanse *homoeosios*! »

Het effenen van het terrein naar de eenheid is des te dringender omdat ondertussen een ronduit antichristelijke keizer aan de macht is gekomen: Julianus de Afvallige (361-363), die het heidendom opnieuw invoert.

DE BEKOMMERNIS OM DE EENHEID

« Athanasius, die teruggekeerd is in Alexandrië, roept er alle Oosterlingen bijeen. Dit concilie van 362 krijgt later de roemrijke naam van "Concilie van de Belijders": zo groot is het aantal aanwezige bisschoppen en priesters die voor hun verdediging van het geloof van Nicea marteling, inbeslagname van bezittingen, gevangenis en ballingschap doorstaan hebben. **Allemaal plaatsen ze de bekommernis om de eenheid boven mogelijke persoonlijke wrok.** Ze onderschrijven een oproep tot eenheid, opgesteld ter intentie van de Kerk van Antiochië, die een mijlpaal vormt in de geschiedenis. Deze BRIEF AAN DE ANTIOCHIËRS formuleert de zo breed mogelijk opgevatte voorwaarden voor de eenheid van het katholiek geloof in het Oosten. Iedereen krijgt officieel de vrijheid om in God één of drie hypostasen te belijden, volgens de betekenis die men aan deze term hecht. » Onrechtstreeks wordt zo erkend dat in de leer van Nicea, en meer bepaald in het toegevoegde anathema, nog een punt schuilt dat om verdere verduidelijking vraagt.

Als antwoord op deze uitgestoken hand roepen ook de "homoioesianen" een vergadering bijeen: de synode van Lampsaca, in 364, die besluit om vrede te sluiten met Rome. « De semi-arianen worden hierbij extra aangespoord door het feit dat Valens, de opvolger van

Julianus in het Oosten, tegen hen een grote vervolging ontketent. Zij sturen een gezantschap naar Milaan om aan keizer Valentinianus te vragen dat hij het geweld van zijn broer Valens zou intomen én om zich te verzoenen met Paus Liberius in Rome. »

De Paus begreep gelukkig wat er op het spel stond. « **Rome aanvaardde de opening naar de semi-arianen** en het opnieuw in vraag stellen van het anathema van Nicea: het werd verboden om zonder nuancering te verklaren dat er eenheid van *hypostasis* in God is en het werd zelfs toegelaten om de onbevredigende term *homoioesios* te gebruiken. Een verloochening? Helemaal niet: een harmonisering van het taalgebruik en een verzoening van de harten in de eenheid van eenzelfde eerlijk geloof. »

Liberius ontving de ambassadeurs van de "homoioesianen" en overhandigde hen een BRIEF AAN DE OOSTERLINGEN waarmee de eenheid hersteld werd. « De Paus kon tevreden sterven op 23 september 366. Hij had de wegen naar de eendracht heropend. De H. Basilius en de H. Ambrosius, die uit zijn handen de priesterwijding ontving, hebben Liberius beschouwd als een held van het geloof van Nicea en een heilige Opperherder. Het is jammer dat de geschiedenis van deze heel grote paus enkel zijn tijdelijke val onthouden heeft... »

LUCIFERIAANSE REACTIE

Dat bij het tot stand komen van deze grote, waarlijk katholieke verzoening aan veel personen de tijdelijke fouten uit het verleden vergeven werden was sommige voorstanders van de harde lijn nochtans een doorn in het oog. De geschiedenis heeft de naam onthouden van één van hen, de bisschop van Cagliari: een zekere Lucifer...

« Lucifer – ik bedoel de bisschop van Cagliari – was helemaal niet opgezet met de wending die deze algemene verzoening nam. Zij paste niet in zijn kraam omdat zij zijn hoogmoed niet streelde. De man die door zijn brutale pamfletten keizer Constantius uitgedaagd had om van hem een martelaar te maken, maar die het martelaarschap niet waardig gekeurd was, had diep in zijn hart slechts de grootste minachting voor de bisschoppen die op een bepaald ogenblik bezweken waren voor de angst of de foltering. Nu verdacht hij zijn medestanders die kop en schouders boven hem uitstaken van verraad omdat zij de hand uitstaken naar hun afgedwaalde of berouwvolle broeders om de verloren eenheid te herstellen. »

Een belangrijke les voor ons, trouwe geloofsverdedigers van het eerste uur! Ooit zal de zwarte bladzijde van Vaticanum II definitief omgeslagen worden door een Paus en een Concilie die de eenheid in de waarheid zullen herstellen. Reiken wij dan de hand aan alle "conciliairen" die hun ongelijk inzien, of sluiten wij ons trots op in ons grote gelijk?

« In tegenstelling tot de zachtmoedige Eusebius van Vercelli, zijn trouwe metgezel, weigert Lucifer om in 362 naar Alexandrië te gaan waar Athanasius de oosterse bisschoppen bijeengeroepen heeft om aan de verzoening te werken. Twee diakens uit de omgeving van Lucifer houden hem echter op de hoogte van alles wat er gebeurt. Het is Eusebius van Vercelli die van het Con-

cilie de opdracht krijgt om aan de Antiochiërs de BRIEF te brengen die hen moet toelaten vrede te sluiten. »

Maar Lucifer is net iets vlugger. « Hij profiteert van de weinige tijd die hem gelaten wordt om het werk van de verzoening te torpederen en haast zich naar Antiochië. De stad van Lucianus en Eusebius van Nicomedia is nog altijd het centrum van het meest radicale arianisme. Niettemin is er nooit een onderbreking geweest in de opvolging van de katholieke bisschoppen. Alleen een zekere Paulinus, die olie op het vuur van de twisten heeft gegooid, heeft sommigen overtuigd om een sekte te vormen en hij heeft in zijn dissidente kapel al diegenen gegroepeerd die de leerstellige compromissen niet kunnen verdragen. De sekte weigert in 360 om de wettig benoemde bisschop Meletius te erkennen en beschuldigt hem, zonder enig bewijs, van ketterij. » Dat Meletius voor zijn orthodoxie verbannen en vervolgd is geweest, maakt op hen geen indruk.

« Lucifer aarzelt geen minuut om zijn keuze te maken : Paulinus is de held en Meletius de valserik ! En daarop gaat de bisschop van Cagliari er zonder verpinken en op eigen gezag toe over Paulinus tot bisschop van Antiochië te wijden... »

EEN KWALIJK SCHISMA

Lucifer, de man die nooit gefaald heeft, « weigert de wederopneming in de katholieke gemeenschap van bisschoppen die op een ongelukkig moment een ketterse of dubbelzinnige formule ondertekend hebben – in de praktijk dus nagenoeg alle oosterse en westerse bisschoppen, op enkele uitzonderingen na ! Want nagenoeg iedereen is drie jaar tevoren in de fout gegaan tijdens de concilies van Rimini en Seleucia. **Deze gepassioneerde onbuigzaamheid in de zuiverheid van het geloof** maakt Lucifer nu tot een tegenstander van Athanasius en Hilarius », die besloten hebben toenadering te zoeken tot de “homoioesianen”. Op de duur staat de bisschop van Cagliari zelfs moederziel alleen, want iedereen wil de verzoening.

« In de logica van zijn hoogmoed komt Lucifer er tenslotte toe te beweren dat bisschoppen die ooit tot ketterij vervallen zijn automatisch elke wijdingsmacht verliezen. **Wat blijft er in zijn ogen dan over van de Kerk ? Hijzelf. En Paulinus. En enkele kapellen hier en daar.** Hij slingert zijn banbliksems naar iedereen en sticht kapellen in het Oosten, in Rome zelf, op Sardinië. Het zijn minuscule dissidente kernen die de hervonden vrede vergiftigen. Hij erkent noch Liberius noch diens opvolger Damasus als Paus. Er is geen geldige Opperherder meer, er zijn geen wettige bisschoppen meer. Iedereen heeft gefaald. Behalve hijzelf. »

Paus Damasus, die het besmettingsgevaar van het « luciferianisme » terdege beseft, geeft zijn naaste medewerker **Hiëronymus**, de grote kerkvader, de opdracht om tegen dit ellendig schisma te schrijven. « Het werk *Contra Luciferianos* van Hiëronymus kan met zekerheid gedateerd worden in de jaren 378-380, en is in Rome geschreven. De Kerk heeft ondertussen de schittering van haar eenheid teruggevonden, zonder en ondanks de aanhangers van Lucifer. Hiëronymus legt de vinger op de wonde en verwijt hen te denken dat hun kleine,

geïsoleerde, dissidente kapellen op zichzelf de katholieke Kerk kunnen vormen. “*Ecclesiae salus in summa sacerdotii dignitate consistit.*” De Kerk bevindt zich *niet* in de kapel van Paulinus en evenmin in de luciferiaanse eilandjes her en der. Het heil van de Kerk wordt gewaarborgd in de opperste waardigheid van de Roomse Kerk en alles wat in met haar in gemeenschap blijft. »

Lucifer, het prototype zelf van de *integrist*, sterft tenslotte als een volslagen schismatiek, men weet zelfs niet meer in welk jaar...

DE « AARTSENGEL VAN DE EENHEID »

In 362, op het moment dat Athanasius in Alexandrië het « Concilie van de Belijders » samenroept, wordt **Basilius** – de H. Basilius de Grote, de « Aartsengel van de eenheid », zoals hij zal genoemd worden – tot priester gewijd.

« Hij komt uit een familie van martelaren en heiligen, en heeft in Constantinopel en nadien in Athene het beste onderwijs van zijn tijd gevolgd ; retoriek, filosofie : in alle disciplines heeft hij zich schitterend onderscheiden. Hij wordt een beroemd magistraat, maar breekt zijn carrière af en trekt zich terug op het landgoed van zijn familie om er samen met de zijnen het monastiek ideaal te beleven. »

In 370 wordt hij verkozen tot bisschop van Caesarea Mazaca, de voornaamste stad van Cappadocië. « Zijn genie begrijpt het verschrikkelijk meningsverschil tussen de oosterlingen en Rome » met betrekking tot de begrippen *persona* en *hypostasis*. « Met heel zijn kennis van de filosofie toont hij aan dat het om de crisis op te lossen dringend noodzakelijk is aan de oosterlingen de volledige vrijheid van hun woordenschat te verlenen – ook al druist deze woordenschat in tegen de *letter* van Nicea, maar niet tegen de *geest* ervan ! Als ze goed begrepen wordt dan is de oosterse terminologie aanvaardbaar voor de Latijnen ; zij is zelfs superieur aan hun taalgebruik : één *Oesia*, drie *Hypostaseis*. Vanaf de dag dat hij bisschop van Caesarea is, wijdt Basilius zich aan deze grote zaak van de verzoening van het Oosten met Rome. God zal hem slechts negen jaar schenken (370-379) om alles tot een goed einde te brengen. »

« Zijn tegenstander is, in Antiochië, de reeds genoemde Paulinus die door Lucifer op onwettige wijze tot bisschop gewijd is en die in Rome ondersteund en gepromoot wordt door een jonge Latijn die van de Griekse problemen niets begrijpt : Hiëronymus (de H. Hiëronymus !). De Romeinse clan vormt blok tegen bisschop Meletius, de H. Meletius, die de volle steun heeft van Basilius en die volgens de oosterse traditie drie hypostasen in God belijdt. Paus Damasus, door Hiëronymus op een dwaalspoor gebracht, wil op de bisschopszetel van Antiochië enkel de sinistere Paulinus erkennen en weigert elke taalkundige toegaving, net zoals hij elke eenheid met Meletius en zijn Kerk afwijst ! »

De bisschop van Caesarea bestormt Rome met brieven en boden, maar zonder succes. « Zonder enig teken van ontmoediging te tonen schrijft Basilius het jaar daarop naar alle westerse bisschoppen. Het antwoord dat hij in 373 vanuit Rome krijgt is kil en autoritair ; het

gaat om een formule die hij moet ondertekenen, volledig opgesteld volgens het Latijnse vocabularium, alsof men hem daarginds verdenkt van ketterij! En eens te meer negeert men de draagwijdte en de hoogdringendheid van het debat over de hypostasen.»

In zijn persoonlijke brieven klaagt Basilius later over het onbegrip van Paus Damasus, «*een man gezeten op een verheven troon, van waarop hij amper kan horen wie er hem van beneden uit de waarheid zegt*» (Brief 215). Toch ondertekent hij in alle nederigheid de toegestuurde formule, want de Paus in Rome is de Plaatsvervanger van Christus.

«In zijn laatste brief, in 377, legt Basilius uit dat het arianisme eigenlijk geen probleem meer vormt in het Oosten. Dat de verzoening mogelijk is, maar ook dringend. Want andere ketterijen steken de kop op, zoals die van de *Pneumatomachoi* (letterlijk “Strijders tegen de H. Geest”), die de ontkenningen van de arianen tegen de Zoon hernemen, maar nu tegen de Geest!»

Maar Rome begrijpt het niet «en weigert het vertrouwen op te zeggen in de partij die als enige een hinderpaal voor de eenheid vormt. Basilius krijgt geen enkel antwoord. Hij sterft op 1 januari 379, 49 jaar oud en reeds als een heilige vereerd in heel het Oosten.»

HET CONCILIE VAN CONSTANTINOPEL (381)

In 378 komt dan keizer Theodosius aan de macht – Theodosius de Grote, zoals de geschiedenis hem met recht en reden genoemd heeft. De nieuwe keizer is zeer gehecht aan het rechtzinnig geloof, en hij is ook vast van plan de ketterij met wortel en al uit te roeien. Grote bisschoppen zullen hem in zijn werk bijstaan. Athanasius is gestorven in 373, maar een jaar later is **Ambrosius** verkozen tot bisschop van Milaan; in Constantinopel, dat nog sterk ariëens is, wordt **Gregorius van Nazianze** op de *cathedra* geplaatst. «Beide bisschoppen zijn doordrongen van de leer van de H. Basilius en zijn fier zijn vriend geweest te zijn. De continuïteit is dus verzekerd.»

Keizer Theodosius «roept in 381 de bisschoppen van het Oosten in concilie bijeen. Hij bepaalt de plaats waar de hoge vergadering zal gehouden worden: niet meer in Alexandrië maar in Constantinopel, dat de grote metropool van het Oosten geworden is. Honderdvijftig aanhangers van Nicea begeven zich ernaar toe, gevolgd door zesendertig semi-ariëanse bisschoppen die jammer genoeg ook nog eens beïnvloed zijn door de nieuwe ketterij van de *Pneumatomachoi*. De betrokken prelaten hebben uiteindelijk besloten om het *homo-ousios* (in het Latijn *consubstantialis*) te aanvaarden, maar van de andere kant verzetten ze zich tegen de leer dat de Geest “één in wezen” is met de Vader.»

«**Het Concilie definieert plechtig de volledige en volmaakte goddelijkheid van de Heilige Geest, die zo uitgeroepen wordt tot “één in wezen” met de Vader en de Zoon.** Daarop verlaten de zesendertig bisschoppen die het “pneumatomachisme” aanhangen de vergadering: zij kiezen hun te diep geworteld arianisme boven het katholiek geloof. Na hun vertrek vinden alle overblijvende bisschoppen elkaar om hun trouw aan het geloof van Nicea te verkondigen. Tegelijkertijd veroorde-

len zij alle ketterijen die gedurende vijftien jaar dit geloof weersproken hebben.»

«Het grote moment van dit Concilie is de viering van de heilige en heldhaftige nagedachtenis van Athanasius, door Gregorius van Nazianze. Hij spreekt in prachtige en verfijnde bewoordingen, van die aard dat zij de volledige instemming van allen bewerkstelligen – vooral die van de verre westerlingen en van Rome zelf.»

Want Rome doet nog altijd moeilijk. Paus Damasus steunt de fameuze Paulinus, de schismatiek die rebeldeerde tegen de wettige bisschop van Antiochië en daarbij de steun genoten heeft van Lucifer! Ook de Griekse leer van de drie *hypostaseis* wordt door Rome niet aanvaard. Westerse concilies gehouden in Milaan (381) en in Rome (382) spreken hun steun uit voor Paulinus tegen Flavianus, de wettig gekozen opvolger van Meletius... Op die manier dreigt het Concilie van Constantinopel een maat voor niets te worden.

«Het is tenslotte het almachtig gezag van keizer Theodosius dat in de praktijk het werk van het Concilie redt. In een tijdspanne van tien jaar wettelijke, kalme en volgehouden repressie voltooit hij de vernietiging van het reeds dodelijk gewonde arianisme. Alleen bij de Goten in de keizerlijke legers blijven er nog sporen van bestaan. In het Westen is het aan de bewonderenswaardige moed van Ambrosius te danken dat de orthodoxie gered wordt van de plotse sympathie die keizerin Justina voor de ketterij betoont. In 392 tenslotte sterft de opvolger van Paulinus aan het hoofd van de integristische kapel van Antiochië, Evagrius, en alles wordt in het werk gesteld opdat deze niet zou vervangen worden. Alexandrië heeft al afstand genomen van de schismatieke beweging en Flavianus erkend. Rome volgt de algemene stroming en sluit vrede met de wettige bisschop in 394.»

DE LES VAN HET ARIANISME

«Het meest aangrijpende in de geschiedenis van deze lange crisis is **de overleving van de Kerk**, de verdediging van haar geloof, haar strijd om haar voortbestaan en haar vrijheid doorheen zoveel opeenvolgende gevaren. De triomf van de Kerk was alleen maar mogelijk door het gebed van de heiligen, het bloed van ontelbare martelaren en belijders, het intellect van grote bisschoppen en kerkleraars die de ketterij bestreden en op onvermoeibare wijze het trouwe volk onderrichtten.»

«Dit eerste grote debat onder christenen betekende voor de Kerk een zware leerschool, waarin zij moest leren omgaan met haar vrijheid en haar snelle expansie. Zij kan zich niet verspreiden zonder dat de dreiging van verdeeldheid de kop opsteekt en op een of andere wijze moet worden beteugeld.»

«Om haar eenheid, apostoliciteit, heiligheid en katholiciteit in de vierde eeuw te bewaren heeft de Kerk moeten vechten. **Zij moet ook vandaag vechten, en ze zal altijd moeten vechten.** Dit is een element van haar historische eigenheid en van haar goddelijke roeping. Wie dat beginsel op de helling zet, wie hij ook is, schiet te kort tegenover zijn eigen menselijke natuur en tegenover God.»

« CARITAS IN VERITATE » : « POPULORUM PROGRESSIO » BIS

De nieuwe encycliek van Paus Benedictus XVI stelt teleur : zij is al te zeer schatplichtig aan « *Populorum progressio* », waarin Paulus VI de horizon van de Kerk verengde tot het zuiver aardse en tijdelijke.

DE voorbije zomer verscheen eindelijk de “sociale encycliek” van Benedictus XVI, *CARITAS IN VERITATE*. Zij was aangekondigd voor Pasen 2007, ter gelegenheid van de veertigste verjaardag van *POPULORUM PROGRESSIO*, de encycliek van Paulus VI uit 1967.

De grote achting van de huidige paus voor zijn voorganger Paulus VI (1963-1978) blijkt uit het feit dat zijn herderlijk schrijven voortdurend verwijst naar *Populorum progressio*, waaruit niet minder dan 56 citaten worden aangehaald. In zijn inleiding schrijft Benedictus XVI trouwens :

« Meer dan veertig jaar na het verschijnen van deze encycliek wens ik de nagedachtenis van Paulus VI te eren en hulde te brengen aan deze grote Opperherder door zijn onderricht over de integrale menselijke ontwikkeling te herne-men en mezelf te plaatsen in het spoor dat dit onderricht getrokken heeft, om het vandaag te actualiseren. Dit proces van actualisering is begonnen met de encycliek *SOLLICITUDO REI SOCIALIS*, waarmee de Dienaar Gods Joannes-Paulus II de twintigste verjaardag van de publicatie van *POPULORUM PROGRESSIO* wilde herdenken. Tot op dat ogenblik was een dergelijke herdenking enkel voorbehouden aan de encycliek *RERUM NOVARUM* [van Paus

Leo XIII]. Twintig jaar later spreek ik mijn overtuiging uit dat *POPULORUM PROGRESSIO* het verdient beschouwd te worden als “de encycliek *RERUM NOVARUM* van de huidige tijd” die licht doet stralen op het pad van de mensheid die op weg is naar eenwording » (nr. 11).

Daarmee is de toon gezet. Leo XIII, Paulus VI, Joannes-Paulus II, Benedictus XVI : één leer, één strijd.

Leo XIII (1878-1903) was een liberaal en stond ook als zodanig bekend. Zijn uitverkiezing op de troon van Petrus werd door alle “breeddenkenden” toegejuicht als het begin van een nieuwe Renaissance in de Kerk : « De propaganda van de Franse liberaal-katholieken (Mgr. Dupanloup) en de handigheid van zijn vrienden

die hem voorstelden als een man die erg open stond voor de moderne ideeën leverden hem zoveel steun op van de kranten en de internationale opinie dat hij verkozen werd en dat dit overal leidde tot uitingen van grote vreugde » (CRC nr. 96, september 1975, p. 6). Al wat de paus zei en schreef werd door de toenmalige progressisten onmiddellijk aangegrepen om telkens een stap verder te gaan, in naam van de paus en van de (opzettelijk verkeerd begrepen) pauselijke onfeilbaarheid ! Zij waren het die van de fameuze encycliek *RERUM NOVARUM*, « waarin de paus de remedies uiteenzette tegen de gebreken van de economische samenleving, volgens de leer van de beste sociale katholieken » (*ibid.*, p. 7), volkomen ten onrechte een Verklaring van de rechten van het volk maakten en een alibi om de democratie in de Kerk en in de wereld te prediken.

Eén “sociale” paus wordt in de lofrede van Benedictus XVI doodgewezen : Pius X, de H. Pius X (1903-1914). De reden voor dit stilzwijgen is niet ver te zoeken : de opvolger van Leo XIII veroordeelde vanuit een waarachtige *demofilie* – de liefde van de herder voor zijn schapen, voor al zijn schapen, voor hun tijdelijk én hun eeuwig geluk – de christen-democratie en wilde de so-

De H. Pius X (1903-1914) :
« Alles hernieuwen in Christus ».

ciale leer van de Kerk op een heel andere basis vestigen. Hij was op zijn hoede voor « heel die generatie van christen-democraten die ervan droomden de geestelijke energie van het Evangelie, de kerkelijke instellingen en gelovige massa's ten dienste te stellen van de democratie, en allereerst van de Revolutie. Hij zag in hoe de katholieke sociale werken onmerkbaar afgleden in de richting van een ander concept. De leiders lieten zich verleiden tot het gemakkelijke politiek gamma-noeuvreer, het electorale spel en de smaak van de macht. De verdediging van de rechten van God en de belangen van de Kerk maakte plaats voor het opeisen van de macht voor het volk. Het algemeen belang van

de samenleving moest wijken voor demagogische eisen, in de nieuwe geest van de klassenstrijd. Gehoorzaamheid aan de hiërarchie was uitgesloten, want de leken eisten onafhankelijkheid op in het politiek engagement... » (ibid., pp. 11-12).

Op 25 augustus 1910 verscheen de *BRIEF OVER LE SILLON* van de H. Pius X, « de meest menselijke van de pauselijke teksten van de twintigste eeuw, waarover sindsdien geen enkele Opperherder nog heeft durven spreken – zelfs Pius XII niet, die zijn voorganger nochtans zalig en heilig verklaarde ! » (CRC nr. 225, augustus-september 1986).

De H. Pius X veroordeelde de christen-democratische beweging van *Le Sillon*, gesticht door Marc Sangnier, met een profetische krachtdadigheid en helderheid. Men kan zeggen dat de pauselijke leer als een vuurtoren onze nacht verlicht die altijd maar donkerder wordt, omdat de doctrine die hij veroordeelde getriomfeerd heeft op het Concilie. Vaticanum II heeft de heilige paus “afgedankt” als een relik uit een verleden dat men graag zo vlug mogelijk wilde begraven.

In deze tijden van wereldwijde economisch-financiële crisis die wij doormaken is de leer van de H. Pius X nochtans actueler dan ooit.

De paus richtte zich in zijn Brief tot de Franse bisschoppen :

« Neen, eerbiedwaardige Broeders, het moet met kracht herhaald worden in deze tijden van sociale en intellectuele anarchie waarin iedereen zich opwerpt als leraar en wetgever : de Stad kan niet anders opgebouwd worden dan God ze heeft opgebouwd [dat was namelijk het plan van *Le Sillon*] ; men zal de maatschappij niet gestalte kunnen geven als de Kerk er niet de fundamenten van legt en er de werkzaamheden van leidt [het Tweede Vaticaans Concilie besloot daarentegen de Kerk om te vormen tot dienaar van de wereld-in-opbouw, op het nieuwe fundament van de rechten van de menselijke Persoon, die tot dan toe nochtans veroordeeld waren – en wel door de H. Pius X]. Neen, de beschaving moet niet meer uitgevonden worden en de nieuwe stad moet niet meer in de wolken gebouwd worden [Paulus VI daarentegen wilde een nieuwe beschaving uitvinden, die hij de “beschaving van de liefde” noemde ; voor de H. Pius X daarentegen is er slechts één beschaving...] ; zij bestond al en zij bestaat : het is de christelijke beschaving, het is de katholieke stad. »

Opvallend optimisme : de christelijke beschaving « bestond al » én « bestaat » nog altijd, ondanks alle revoluties die geprobeerd hebben haar te vernietigen, met het Tweede Vaticaans Concilie als de laatste revolutie in de rij. Sedert dit Concilie spreken de pausen nooit meer over de « Christenheid ». Voor de H. Pius X daarentegen, en voor zijn trouwe leerling abbé de Nantes, is slechts één zaak belangrijk : « deze christen-

heid onophoudelijk te herstellen en te vernieuwen op haar natuurlijke en goddelijke fundamenten, tegen de altijd opnieuw de kop opstekende aanvallen van de ongezonde utopie van de rebellie en de goddeloosheid : OMNIA INSTAURARE IN CHRISTO » (Brief over *Le Sillon* nr. 11).

Men kan stellen dat « **de ongezonde utopie van de rebellie en de goddeloosheid** » er met Vaticanum II bijna in geslaagd is de overwinning te behalen, met al het prestige, alle macht en gezag van de Kerk. In de schoot zelf van de Kerk, in het hart van het heiligdom, heeft de vijand de cultus van God die mens geworden is vervangen door de cultus van de mens die zichzelf tot God maakt. En de huidige crisis die uitdeint over de hele wereld is het verdiende loon van deze opperste goddeloosheid. Om er uit te geraken moeten wij een tegenaanval inzetten tegen deze « **ongezonde utopie** » die er de oorzaak van is, en een vurig pleidooi houden voor de « **natuurlijke en goddelijke fundamenten** » van de christelijke beschaving.

Om de orde van de christenheid te herstellen mogen wij ons niet « **op een dwaalspoor laten brengen door het waanbeeld van een valse democratie** », aldus nog de H. Pius X. Hij richtte deze waarschuwing tot de Franse bisschoppen, zonder te kunnen vermoeden dat alle bisschoppen over de hele wereld tot deze dwaling zouden vervallen en vijftig jaar later op een Concilie een verbijsterend document als *GAUDIUM ET SPES* zouden publiceren, « **in een hoogdravende taal vol beloften die even welluidend klinken als ze onrealiseerbaar zijn** » en ontleend « **aan de retoriek van de ergste vijanden van de Kerk en van het volk** ». Lees er de analyse van abbé de Nantes op na !

Wat de Concilievaders niet hebben willen zien, wat Benedictus XVI ook vandaag niet wil zien, is het feit « **dat de sociale kwestie en de sociale wetenschap niet van gisteren dateren.** » Het is niet omdat Leo XIII een liberaal was dat men van hem de eerste “sociale” paus moet maken ! « **In alle tijden hebben de Kerk en de staat, in eenklank met elkaar, tot dat doel vruchtbare organisaties opgericht. De Kerk, die nooit het geluk van het volk heeft verraden door compromitterende bondgenootschappen, hoeft helemaal geen afstand te nemen van het verleden. Met de steun van de waarachtige arbeiders van het sociaal herstel moet zij enkel de draad terug opnemen van de instellingen die door de Revolutie vernietigd werden ; zij moet ze, in dezelfde christelijke geest waardoor ze geïnspireerd waren, aanpassen aan het nieuwe milieu dat geschapen is door de materiële evolutie van de hedendaagse samenleving. Want de ware vrienden van het volk zijn niet revolutionair noch nieuwsgezind, maar traditionalistisch** » (Brief over *Le Sillon* nr. 44).

abbé Georges de Nantes & broeder Bruno van Jezus

DE REUS VAN BENGALen

In ons eerste artikel over pater Lievens, verschenen in vorig nummer, beschreven we zijn jeugd en vormingsjaren tot aan het vertrek naar India. Nu zullen we met verbazing en bewondering lezen over de massale bekeringsbeweging die hij onder de plaatselijke bevolking op gang bracht, gedreven als hij was door de christelijke naastenliefde van een waarachtig katholiek missionaris. «*Vuur moet branden*», was Constant Lievens gewoon te zeggen. Immens hoog zou inderdaad het vuur oplaaien in Chota-Nagpur... en de man die het aangestoken had verteren vóór zijn tijd.

II. DE GROTE MISSIEARBEID

In de tijd van pater Lievens, op het einde van de 19de eeuw, was India een Britse kolonie, bestuurd door een onderkoning in naam van de Kroon. Eén van de eerste streken die de Engelsen veroverd hadden was Bengalen, het deltagebied van de Ganges, met Calcutta als hoofdstad. Vanuit Bengalen brachten zij het hele subcontinent tenslotte onder hun gezag, en in 1876 werd koningin Victoria uitgeroepen tot *Empress of India*.

Het christendom was naar India gebracht door de H. Apostel Thomas in de eerste eeuw van onze tijdrekening. In 1510 hadden de Portugezen in Goa, op de westkust, hun eerste handelsposten geopend van waaruit het christelijk geloof uitgedragen werd. Een halve eeuw later had de H. Franciscus Xaverius in India het Evangelie gepredikt. Toch telde het geweldige land in 1885 slechts 3 miljoen katholieken... op een bevolking van 320 miljoen zielen (cijfers van Marlier).

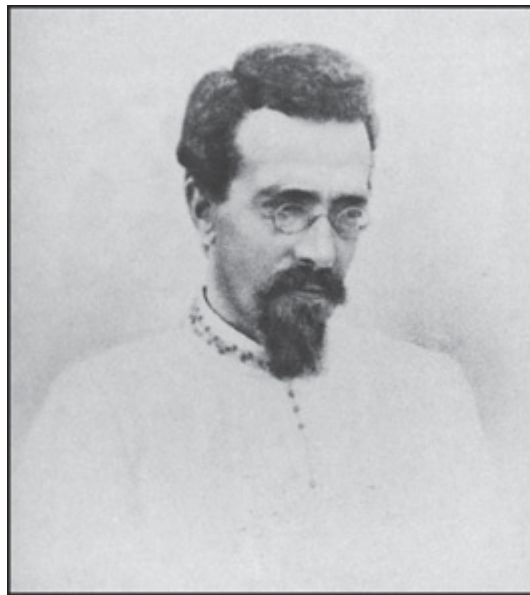
De geestelijke zorg voor deze katholieken was in handen van verschillende religieuze orden en missiecongregaties. De jezuïeten van de Belgische provincie hadden in 1859 het westen van Bengalen als missie toegewezen gekregen, een gebied dat zesmaal zo groot was als hun eigen land en 28 miljoen inwoners telde, waaronder amper tienduizend katholieken. «De Belgische jezuïeten, die wel reeds vele missionarissen hadden uitgezonden naar Noord-Amerika doch nog steeds geen eigen missie bezaten, hadden blij de missie van Calcutta aanvaard; en met vertrouwen, want hun provincie in het moederland tierde onder een gelovig en kroostrijk volk dat gul placht te geven van zijn overvloed» (A. Marlier, S. J., *Een jezuïet-missionaris: pater Constant Lievens*, Leuven 1929, p. 79).

AANKOMST IN WEST-BENGALen

Toen Constant Lievens en zijn metgezellen na een reis van 42 dagen aankwamen in Calcutta, op 2 december 1880, gingen zij hun opwachting maken bij Mgr. Paul Goethals, de apostolisch vicaris.

Mgr. Goethals, een Kortrijkzaan van goede af-

komst, was zes jaar lang hoofd van de Belgische jezuïetenprovincie geweest alvorens hij in 1878 tot apostolisch vicaris van Calcutta werd aangesteld. Hij was «een waardige en aristocratische verschijning. Monseigneur hield zijn stand op tegenover de Engelse groten in de hoofdstad van India. Hij had graag een schone woning en bouwde het huidige bisschoppelijk paleis van Calcutta. Hij richtte menige kerk op en spaarde geen geld om er sierlijke tempels van te maken. Hij ging uit met de fijnste paarden en was gevoelig voor luisterrijke inhalingen. Het was bij hem een vast principie dat de katholieke gemeenschap ook door uiterlijk vertoon en luister weer in aanzien diende te komen» (Marlier pp. 82-83).

Constant Lievens, de missionaris van Chota-Nagpur.

Daags na hun aankomst werden de nieuwe missionarissen feestelijk onthaald in het Sint-Franciscus-Xaveriuscollege, waar verschillende Vlaamse jezuïeten les gaven. «*De studenten speelden en zongen ter onzer ere al de Vlaamse toontjes en gezangen die ze kenden*», aldus Constant. Hij mocht tot half januari op het college verblijven en werd toen naar Asansol gestuurd om er zijn tweede jaar theologie te doen.

Asansol was een mijnstadje waar de jezuïeten een bescheiden studiehuis bezaten. De studie van de theologie was van

groot belang voor een missionaris in West-Bengalen, niet alleen om de bekering van de inlanders te bewerkstelligen maar vooral om de aanwezige protestanten het zwijgen op te leggen. «Van oecumene was er toen nog niet de minste spraak», schrijft Monbaliu naïef (*Constant Lievens, de ridder van Chota-Nagpur*, Roeselare 1983, p. 108). Inderdaad, de oecumene is een uitvinding van het Tweede Vaticaans Concilie die maar in één richting werkt: capitulatie van de katholieken terwijl alle anderen geen vin verroeren! In de tijd van Constant Lievens werd er door de katholieke Kerk nog strijd geleverd om de zielen voor het eeuwig geluk te redden door ze te beschermen tegen de giftige pijlen van de volgelingen van Luther en Calvijn. Onze jonge missionaris schreef het scherp en duidelijk neer: «*Die protestanten weten van alles te spreken en men zou zeggen dat zij hun leven lang bestudeerd hebben alles*

wat er kan uitgevonden worden tegen de katholieke godsdienst» (brief uit Asansol, december 1881).

Naast godgeleerdheid studeerde Constant ook Engels en legde hij er zich op toe de plaatselijke talen onder de knie te krijgen: het Bengali, het Hindoestani en het Moendari, het dialect van de stam waar hij hoopte te kunnen gaan arbeiden voor Christus. Onder de drie inlandse missiegebieden van West-Bengalen leek dat van Chota-Nagpur immers de rijkste belofte in te houden, zoals Constant naar Moorslede schreef: *«Enige dagen geleden ontvingen wij een brief van een onzer paters die vertelde hoe van een ver afgelegen dorp mensen tot hem gekomen waren om te vragen om naar hun streek te komen en hun de weg naar de hemel en het ware geluk te tonen die hij, volgens men zei, kende, en om ze gelukkig te maken met hun vrouw en kinders. Ik hoop dat ik, wanneer ik priester zal zijn, voor dat volk zal mogen werken»* (brief uit Asansol, augustus 1881).

Op 14 januari 1883 werd Constant Lievens priester gewijd in de kathedraal van Calcutta. Kort tevoren had hij zijn geluk neergeschreven in een brief aan de familie thuis: *«Ik word gek van vreugde als ik er aan denk: priester voor alle eeuwigheid...»*

Ondertussen hadden het energieke temperament en de grote zielenijver van Lievens de aandacht gewekt van de overste van de Bengaalse missie, pater Sylvain Grosjean. Deze opmerkelijke man, die zeer lang en in volkomen eensgezindheid met Lievens zou samenwerken, was een Waal uit de Ardennen en werd gedreven door dezelfde ijver voor het werk Gods. Hij geloofde vast dat massabekeringen zoals in de tijd van de H. Franciscus Xaverius nog altijd mogelijk waren en wou graag een grote missionering op gang brengen in het verre Chota-Nagpur. Drie van de vijf missionarissen in dat gebied waren bejaarde, zwakke mensen, en er was dringend nieuw bloed nodig om zulk een beweging op gang te brengen.

In maart 1885, nadat hij zijn theologische studies had afgerond, werd Constant door pater Grosjean naar het missiegebied van Chota-Nagpur gestuurd.

HET MISSIEGEBIED

Chota-Nagpur, de streek waar pater Lievens ging werken, was een district in het noordwesten van West-Bengalen. De voornaamste stad was Ranchi. Het gebied werd bevolkt door drie stammen die vrij geïsoleerd van elkaar leefden: de Moenda's, de Oraons en de Kharria's.

«Eens waren ze vrije burgers geweest onder de leiding van hun dorpspriesters en dorpschoude[n] [...]. Ze waren toen eigenaars van hun akkers die ze met veel zorg

bewerkten. Op zeker ogenblik verhieven zij hun dorpschoude[n] tot koningen of radja's, en deze wilden naar het voorbeeld van de luisterrijke hindoevorsten zich omgeven met hovelingen, geleerden, dienaren en wachters, allen schitterend gekleed en vol pracht en praal. Dat kostte geld en van dat ogenblik af moesten de onderdanen de hofhouding van hun radja betalen door middel van herendiensten, tienden en geregelde bijdragen. Na weinig tijd hadden de radja's zich gehele dorpen als kroondomein toegeëigend en heel wat landerijen aan hun hovelingen [...] in bruikleen afgestaan, ten koste van de inheemse landbouwbevolking. De Moenda's, de Oraons en de Kharria's, de oorspronkelijke ontginners en rechtmatige eigenaars van deze landerijen, vervielen geleidelijk tot pachters» (Monbaliu p. 116).

De personen die door de radja's belast waren met het innen van de landpacht waren de gehate *thikedars*, meestal vreemdelingen die de inlanders ongestraft afpersten; als iemand niet onmiddellijk kon betalen werden al zijn bezittingen aangeslagen en verbeurd verklaard. De komst van de Engelsen maakte de toestand alleen maar erger, want ook de Britse Kroon hief belastingen. Het protest van de ongetletterde pachters haalde niets uit, want zij beschikten niet over papieren om hun rechten te bewijzen; als ze al naar de Engelse rechtbanken durfden te gaan dan moesten ze het daar afleggen tegen de vreemdelingen. Tenslotte braken er onlusten uit, en in 1831 zelfs een bloedige opstand die door het Britse leger gewelddadig onderdrukt werd.

Rond het midden van de 19de eeuw verschenen plots Duitse predikanten in Chota-Nagpur, met de bedoeling er de bevolking over te halen tot het lutheranisme. Ze deden dat met hun gewone werkmethode[n]: bijbellezingen met on-

derrichtend commentaar, gebedsmomenten, schoolonderricht voor kinderen en volwassenen. Het haalde allemaal weinig uit, want na vijf jaar was er nog geen enkele bekeerling. Maar dat veranderde toen de predikanten bij de tribunalen de inlanders begonnen te verdedigen tegen de onrechtvaardige landheren. Velen werden christen omdat ze ervan overtuigd raakten dat men zo gemakkelijker recht kon bekomen bij de rechtbank. Als gevolg daarvan had de lutherse zending 44.000 volgelingen aan zich verbonden en beschikte ze over 16 missieposten. Toen liep het echter fout: de protestantse bekeerlingen stelden zich niet meer tevreden met juridische bijstand, maar eisten bovendien de steun van de predikanten in hun opstandig streven naar een onafhankelijke Moendastaat. Omdat de zendelingen zich zeer terughoudend opstelden ging het met het aantal christenen snel bergaf, en bovendien bekeken de Engelsen hen nu met

Pater Sylvain Grosjean, S. J. (1846-1915), de overste van de Bengaalse missie en de beschermheer van Constant Lievens.

groot wantrouwen...

TORPA

Bij zijn aankomst in Chota-Nagpur nam Constant Lievens zijn intrek bij twee oudere missionarissen in Jamgain, ten zuiden van Ranchi, om zich vertrouwd te maken met de plaatselijke toestand. «Ongeveer tweeduizend katholieken, ziedaar de bescheiden uitslag van hun zestienjarige pioniersarbeid, van hun moeizame strijd tegen klimaat, koorts en ontberingen, tegen de loomheid van de inlandse bevolking en de ijverzucht van de protestantse zendelingen» (Marlier, *Pater Lievens. Geïllustreerde levensschets*, Leuven 1931, pp. 31-32).

Pater Lievens te paard, vóór de missiepost van Torpa, klaar om er op uit te trekken.

Ergens ten zuiden van zijn voorlopige standplaats moest de missionaris een plek uitzoeken die geschikt was als middelpunt en uitgangsbasis van zijn arbeid. Midden in het regenseizoen begaf Constant zich op weg. Uiteindelijk koos hij Torpa uit, een dorpie met een goed bezochte markt waar ook een postbureel was. Zijn voorstel werd door Mgr. Goethals en pater Grosjean goedgekeurd. «*Nu zij God gedankt*», schreef Constant, «*ik ben wel en gezond en tevreden, en vol hoop; en mijn grootste wens is van hier voor Ons Heer te werken en te sterven. Soms tijds gevoel ik dat het werk te veel is en ik het niet lang zal kunnen uithouden. Maar zou men niet door het vuur springen om zielen van de hel te verlossen en naar de hemel te voeren?*» (brief uit Torpa, 1885).

Toch vlotte het bekeringswerk in het begin niet zoals pater Lievens het had verhoopt. De inlanders ontvingen hem weliswaar welwillend, maar aan zijn geloofsverklaring schonken zij niet de minste aandacht. Constant bezocht hun zieken, deelde geneesmiddelen uit, toonde belangstelling voor hun landbouwbedrijf... Het hielp allemaal niets. De reden was dat de Moenda's erg door de zorg voor het tijdelijke in beslag werden genomen: de pacht die aan de *thikedars* moest betaald worden liep veel te hoog op en maakte dat velen in armoede leefden. De landheren eisten vaak het dubbele of driedubbele van wat door de Engelse regering vastgesteld was. Ze gaven bovendien geen ontvangstbewijs en deinsden er niet voor terug een tweede keer de reeds betaalde pacht af te persen. Vaak namen de landlieden hun toevlucht tot leningen bij vreemde geldschietters, maar die vroegen zo'n hoge woekerintresten dat de afloop zich laat raden: veel Moenda's moesten hun akkers verpanden om de schuld te kunnen terugbetalen, en dat leidde onvermijdelijk tot gedwongen vertrek om elders een nieuwe broodwinning te gaan zoeken.

Lievens verbleef bij gebrek aan eigen woning bij het politiehoofd van Torpa, een hindoe van een hogere kaste.

Toen de missionaris weer eens klaagde over de onverschilligheid van de inlanders antwoordde zijn gastheer: «Wilt u christenen maken, neem het dan op voor de Moenda's bijzonder in de kwesties van landpacht, herendiensten en landeigendom. Als u dat doet, zal u christenen krijgen zoveel u maar wil.»

DE VERDEDIGER VAN DE RECHTELOZEN

Pater Lievens besloot deze raad te volgen. «Zijn bemoeiingen wilde hij beperken tot de zaken die door wetgeving en rechtspraak waren uitgemaakt. Van de onzekere vraagstukken, waarvan de oplossing langs politieke wegen diende gezocht, zou hij zich onthouden. Door de ondervinding van de protestanten geleerd zou hij zich wel wachten de Engelse regering door politieke drijfverijen te ontstemmen. In alles haar gezag erkennend wilde hij voortdurend de beschermende macht van haar wetten invoeren. Een stroming wilde hij verwekken naar het tribunaal, en die stroming zou hij opvangen en afvoeren in de schoot van de katholieke Kerk» (Marlier, *Een jezuïet-missionaris*, p. 165).

Hij begon met de Engelse wetboeken te bestuderen en ging ook naar Ranchi om met de plaatselijke rechtsbedienaars van gedachten te wisselen. Daarna riep hij de Moenda's van Torpa bijeen en sprak hen ongeveer in volgende bewoordingen toe¹:

«Betaal het wettelijk bedrag van de landpacht, maar niets meer. Is de landheer daarmee niet tevreden, laat hem gaan voor het gerecht.

«Eis een kwijtbrief voor uw pachtbetalingen. Wil de landheer geen bewijs geven, betaal hem dan niets. Laat hem gaan voor het gerecht.

«Verricht geen herendiensten boven het wettelijk bedrag. Als de landheer overdreven eisen stelt, weiger hem uw diensten, laat hem gaan voor het gerecht.

«Als de landheer of zijn wapenvolk u mishandelen,

(1) Samengevat uit brieven van pater Lievens, vooral een uitvoerige uiteenzetting van zijn methode die hij neerschreef in november 1887.

daag dan de landheer voor het gerecht.»

Pater Lievens beloofde dat hij iedereen die het vroeg de wet zou uitleggen, dat hij hen zou wijzen op hun wettelijke rechten en verplichtingen. En dat hij hen desnoods zélf zou bijstaan en verdedigen bij het gerecht.

Zijn toespraak sloeg aan. Verschillende pachters kwamen hem opzoeken. De missionaris luisterde naar hun klachten zoals nog nooit iemand naar hen geluisterd had. Hij wist raad voor al hun moeilijkheden, en al wie op zijn advies een zaak voor de rechtbank van Ranchi bracht, won zijn proces.

SUCCES EN TEGENKANTING

Op de wekelijkse marktdagen in het omliggende land werd honderduit verteld over de *Sahib* van Torpa, over de processen die men dankzij hem won, over verminderde landpacht, en beboete landheren en *thikedars*. De stroom Moenda's die aan pater Lievens hulp kwam vragen nam met de dag toe. In het begin hielp hij iedereen zonder onderscheid, maar zijn bijval was weldra zo groot dat hij zijn eisen kon stellen: «*Ik zal mijn christenen bijstaan zoveel ik kan, maar het is mij niet mogelijk hetzelfde te doen voor de heidenen. Ik kan toch de hele wereld niet helpen!*» Toen wilden ze natuurlijk allemaal christen worden, maar Constant stelde zijn voorwaarden: «*Geen offers meer aan de duivel. Niet meer werken op zondag. Je laten onder-richten door de catechist, naar de gebeden gaan en de kinderen naar de school van de paters sturen.*» Ze beloofden alles met opgeheven hand. Vervolgens werden ze opgeschreven met heel hun gezin (want vrouw en kinderen volgden uiteraard het gezinshoofd) als postulant. Als ze twee of drie maanden trouw bleven aan hun beloften aanvaardde de missionaris hen als catechumeen. Het eigenlijke doopsel volgde pas veel later, wanneer ze hun gebeden bleken te kennen en de voornaamste waarheden van het katholiek geloof.

Begin 1886 had pater Lievens op die manier een vrij grote groep van geloofsleerlingen rond zich verzameld. De verstandigste en invloedrijkste bekeerlingen koos hij uit en vormde hij tot catechisten en schoolmeesters. Hij stelde zelf een boekje samen dat de catechisten bij de lering moesten hanteren, en richtte in Torpa zijn allereerste katholieke school op.

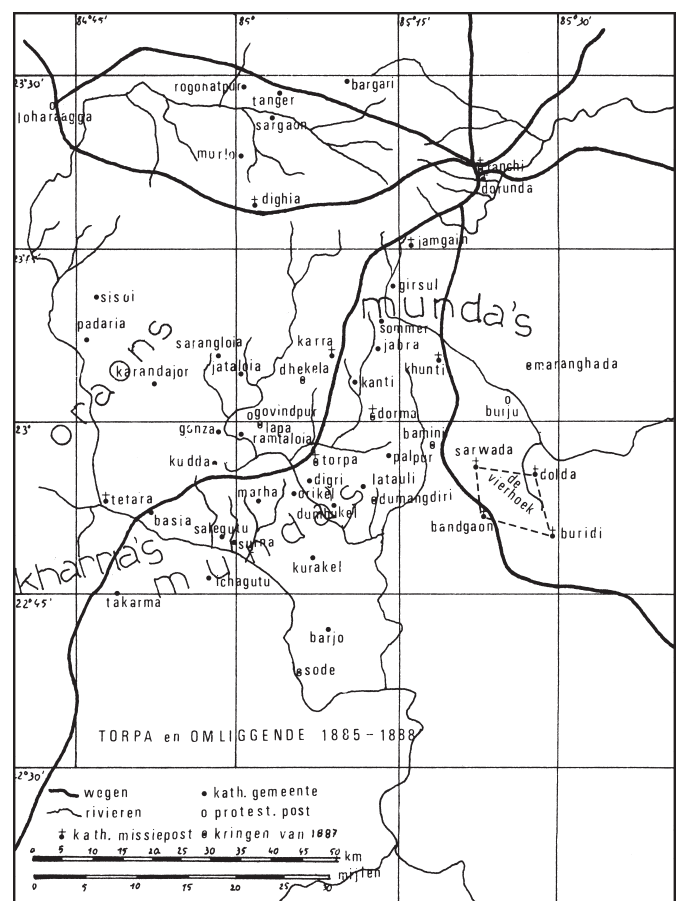
Het succes van de nieuwe missie ontging de protestanten in de omgeving niet. Hun fel verweer bleef dan ook niet uit, en het illustreert wat tegenwoordig al te gemakkelijk – en bewust – verzwegen wordt: **dat de katholieke missionering in de 19de eeuw altijd en overal tegengewerkt en gesaboteerd werd door het protestantisme.**

Lievens haalt een typerend feit aan: «*De lutherse*

predikant Onash poogt met alle middelen mijn christenen van mij te verwijderen. Reeds tweemaal heeft hij schone beloften gedaan aan Samuel van Patpur [een veelbelovende catechumeen]. De anglicaanse dominee Locksdale is in eigen persoon in Patpur geweest waar hij twee uur tegen Samuel redeneerde en disputeerde. Deze bleef echter bij zijn beslissing» (brief aan P. Grosjean, 26 januari 1886). De Duitse lutheraan Dr. Nottrott kwam Lievens zelfs in Torpa opzoeken en in het bijzijn van de inlanders vaarde hij tegen hem uit in het Hindoe, een taal die hij beter beheerste dan de pas gearriveerde Vlaming. Lievens liet zich echter niet vangen en verklaarde dat hij gerust wilde discussiëren, maar dan in het Engels: het was toch te gek dat twee Europeanen mekaar in het Hindoe zouden toespreken. Daarop droop Nottrott af.

«LIBIN SAHIB»

Constant Lievens, of *Libin Sahib* zoals hij door de Moenda's genoemd werd, schreef zijn oversten wekelijks een brief om hen op de hoogte te houden van de bekeringsbeweging, die zijn stoutste verwachtingen begon te overtreffen: ganse families meldten zich aan om tot het christendom toe te treden, op de duur zelfs hele dorpen! Op 9 juli schreef hij: «*Vandaag vieren we het octaaf van het H. Hart. Op de dag zelf van het feest was mijn huis half ingestort. Maar de geestelijke tempel die ik bouw vordert spoedig. Want gedurende deze acht dagen is gans de Moendabevolking van het dorp Hatu overgekomen uit het heidendom. De lutheranen van Govindpur zijn in rep en roer wegens de sterke beweging die nu merkbaar is in de bevolking, zowel*

De streek van Chota-Nagpur in West-Bengalen. De dikke zwarte lijnen geven de hoofdwegen aan, met Ranchi als duidelijk knooppunt. Torpa ligt aan de weg die in zuidwestelijke richting loopt. De weergegeven situatie is die van 1888, drie jaar na de aankomst van pater Lievens in het gebied.

onder de heidenen als onder de protestanten. De dagen gaan voorbij en elk brengt zijn vreugden en zijn leed ; alles ter ere van het H. Hart en van zijn H. Moeder, de Koningin van Torpa ! »

Katholiek worden betekende voor de Moenda's dat ze niet langer afgezonderd en hulpeloos stonden tegenover een tirannieke landheer, dat ze deel uitmaakten van een machtige «vereniging» waarvan de leider in Torpa waakte en zijn vertegenwoordigers, de catechisten, overal uitstuurde. Ze voelden zich geruggesteund in hun nood. Ze aanvaardden daarom de godsdienst van *Libin Sahib* en bezochten trouw de gebedsbijeenkomsten en de catechismuslessen. Nog vooraleer ze er de juiste betekenis van begrepen, droegen ze paternoster en schapulier, en ze waren fier op de kruisbeelden en de prenten die de pater hen geschonken had en die ze in hun hut of huis hadden opgehangen. De missionaris had hen verzekerd dat ze op die manier niet meer bang hoefden te zijn voor de kwade geesten.

Nu en dan verscheen pater Lievens te paard in hun dorp. Hij droeg er de H. Mis op, inspecteerde het onderwijs en de godsdienstlering, diende het doopsel toe. In november kon hij aan pater Grosjean laten weten dat 86 dorpen hun toetreding tot het katholiek geloof hadden toegezegd en dat hij, als het God beliefd, tegen het einde van het jaar drieduizend christenen zou hebben. Het grote succes van de missie werd bezegeld op Kerstdag toen 800 Moenda's het heilig doopsel ontvingen. De kerstening van Chota-Nagpur was definitief in een stroomversnelling gekomen.

MEDEARBEIDERS VOOR EEN RIJKE OOGST

Al gauw groeide het vele werk onze missionaris boven het hoofd. 's Avonds was hij zo moe dat hij op zijn bed neerviel «*in slaap, gelijk een stok*». De hitte en de vele aanvallen van koorts vraten aan zijn krachten, en soms viel hij langs de weg neer van uitputting, onmachtig om nog verder te gaan.

De dringend aangevraagde hulp kwam in de persoon van pater Jan Desmet, ook een West-Vlaming en bovendien nog wel een oud-leerling van Roeselare. De twee missionarissen pasten zeer goed bij elkaar. «*Pater Desmet is een wonder van ijver en bedrijvigheid, en hij leert mij door zijn voorbeeld een echt missionaris te zijn.*

We zijn beiden zeer gelukkig samen en in onze missie. We raadplegen mekaar in al onze zaken, en hierover zijn de oversten tevreden en ze scheiden ons niet.»

De paters verdeelden de Torpamissie in een tiental kringen, van zeven of acht dorpen elk, onder de geestelijke zorg van een catechist. In het centrale dorp van elke kring werd een kapelhut opgericht, tegelijk gebedsplaats, school en tijdelijk verblijf voor de reizende missionaris. Het was belangrijk dat de nieuwe christenen een verzamelpunt hadden waar ze elke dag konden bijeenkomen, om het verbrokkelen van de gemeente en de terugkeer tot het heidendom te voorkomen. In maart 1887 telde de hele gemeenschap van Torpa al vierduizend leden.

Pater Lievens met drie van zijn catechisten, bekeerlingen uit de stam van de Moenda's, in 1887. Let op de afbeelding van het H. Hart die de catechist links op de foto draagt.

Kort daarna moest pater Desmet om gezondheidsredenen naar Ranchi terugkeren. Het klimaat, de ontberingen en de overmaat aan werk eisten hun tol. Omdat pater Lievens er nu weer alleen voorstond, nam hij een drastische maatregel: hij aanvaardde geen individuele bekeringen meer maar slechts die van volledige dorpen. Delen van dorpen wilde hij niet, uit vrees dat de achterblijvers met de landheren zouden samenspannen tegen de bekeerlingen. Rond 15 augustus van dat jaar telde de Torpamissie tienduizend aanhangers!

Toen werd ook Constant ziek. Zijn lichaam was overdekt met zweren en hij ijelde van de koorts. Hij had meer dan een jaar lang roofofbouw op zichzelf gepleegd en moest dringend naar Ranchi voor medische zorgen en rust. «Hij werkt zich dood», meenden enkele confraters.

Maar de geesteskracht en de ontembare gedrevenheid van de missionaris hielpen zijn oververmoeid lichaam terug overeind. Toen hij, ondanks negatieve adviezen, weer naar zijn missiepost vertrok kreeg hij de paters Cazet en Seitz als tijdelijke assistenten mee, tot pater Desmet er weer bovenop zou zijn.

«DE IJVER VOOR UW HUIS ZAL MIJ VERTEREN»

Het leven dat pater Lievens leidde, was van die aard dat alleen iemand die van het geloof doordrongen was het kon volhouden.

«Pater Lievens», zo schreef pater Seitz, «had de gewoonte om 's morgens zeer vroeg op te staan. De tijd vóór er mensen kwamen bracht hij door in gebed,

« VERLAAT ALLES EN VOLG MIJ... »

In volgende ongedateerde brief uit Indië, gericht aan zijn schoonzus Leonie met de bedoeling dat zij hem op het Klein Seminarie te Roeselare zou bezorgen, doet Constant Lievens een vurige oproep tot de Vlaamse jongeren :

«Ik schrijf nu een briefje naar Roeselare, waar ik zeven goede jaren gestudeerd heb en zoveel geleerd heb.

«Als ik nu in dat college was, dan zou ik die jonge lieden vertellen hoe dat zij moeten bereid zijn hart en ziel en lichaam en verstand en wetenschap en huis en vriend

en vaderland te verlaten om met die zwarte jongens en mensen te komen leven en werken. Als ik nu in Roeselare was, dan zou ik die mijnheertjes vertellen van vervolgelingen, van honger en dorst en lange reizen, van slangen en tijgers en tovenaars, en duizenden dingen die hier omgaan. En ik zou hen vragen van elk een stuivertje bij te leggen voor onze duizenden mensen die gedurig naar ons komen om te leren, en ik zou hen vertellen hoe de mensen hier gedurig vragen of er nog priesters zullen komen uit het verre Westen

om ze te komen leren de wegen van de «Grote God».

«Die mijnheren studenten van Roeselare zouden moeten weten dat zij hier verwacht worden om te werken, te leven en te sterven voor dit volk, dat christen wordt in massa maar niemand vindt om ze te onderwijzen ; hoe er hier 25.000 mensen beloofd hebben van christen te worden en gedurig naar priesters vragen maar bijna nooit kunnen bezocht worden – wij zijn trouwens te veel overladen – en zelfs geen catechist noch kerk hebben omwille van het geld...»

gewoonlijk in de huiskapel, waar hij dagelijks met grote vroomheid de H. Mis opdroeg. En 's avonds, wanneer het volk weg was, ging hij weer bidden. Herhaaldelijk gedurende de dag ging hij het H. Sacrament bezoeken. Als hij het te druk had met een of andere zaak dan riep hij mij en zei : "Ga bidden en vraag dat we ook deze mensen mogen overhalen ; als zij overkomen dan volgen weldra vier of vijf andere dorpen hun voorbeeld..."

«Tijdens mijn verblijf in Torpa had pater Lievens zeer dikwijls koorts – ik zou moeten zeggen gedurig. Maar dat was voor hem geen bezwaar. Hij wilde zichzelf niet sparen, en alleen wanneer hij letterlijk niet verder meer kon, zwichtte hij voor een moment en trok zich terug om een beetje te rusten. Kort daarop kwam hij weer voor de dag en vervolgde zijn gesprekken alsof hij gezond was en sterk. Zo ging het dikwijls dagen achtereen, en ik vroeg me met verbazing af hoe hij zulk een leven kon uithouden.»

Constant had als bijzondere beschermers van de missie het H. Hart, de Onbevleete Ontvangenis en de HH. Aartsengelen aangesteld. «De H. Aartsengel Michaël met al zijn engelen moet voor ons meestrijden tegen Lucifer en zijn aanhang», zei hij vaak. Hij bad dagelijks zijn rozenhoedje en was gewoon met liefde en vertrouwen op te zien naar een grote afbeelding van de Onbevleete die in de kapel van Torpa hing. Als ergens moeilijkheden opdoken dan begon hij met ter plekke de H. Mis op te dragen.

Pater Lievens hield vast aan zijn methode om de eenvoudige reden dat hij naar eigen zeggen... geen heilige was. «Ik ben geen heilige, anders ging ik te werk zoals een Sint-Franciscus Xaverius en deed ik wonderen om de mensen in de schoot van de Kerk te

voeren. Bijstand in de moeilijkheden, dat is mijn manier, en langs die weg wil God het volk hier zalig maken.»

«Pater Lievens had maar één gedachte», aldus nog P. Seitz, «en dat was : **heel Chota-Nagpur moet katholiek zijn.** Hij bekommerde zich om niets anders, hij wilde niets horen dan wat daarop betrekking had. Niets scheen voor hem enig wezenlijk belang te hebben dan de vraag hoe en waarmee iedereen te bekeren !»

In januari 1888 was het aantal katholieke inlanders in de missie opgelopen tot 25.000 zielen. De methode van pater Lievens had tot een ongelooflijk succes geleid. «De bewoners van dit land», aldus onze missionaris, «vragen noch goud noch zilver, noch geneesmiddelen noch mirakelen, noch wetenschap noch scholen, noch geleerdheid noch weelde, noch wat we ook mochten uitdenken... Wat vragen dan die Moenda's, die Oraons en die Kharria's ? Eén smart is voor hen ondraaglijk. Het land dat ze bewerken en dat hun vaders ontgonnen hebben, hebben ze lief. Toen kwamen de Hindoes, ze namen het land in bezit en legden herendiensten op. Welnu, sta de mensen bij binnen de perken van de wet, en je zal hun vriend zijn en zij zullen christen worden met een oprecht hart. Nooit zal een Moenda christen worden als hij niet eerst een weldaad ontvangen heeft. Is hij het echter eenmaal geworden, dan is hij het gewoonlijk op vaste en duurzame wijze» (brief aan de provinciaal in België, 16 oktober 1887).

redactie KCR
(wordt vervolgd)

Nederlandstalige uitgave van *Il est Ressuscité ! La Contre-Réforme Catholique au XXIe siècle.*

Stichter : abbé Georges de Nantes, Maison Saint-Joseph, F-10260 Saint-Parres-lès-Vaudes.

Verantwoordelijke uitgever : E. Govaerts, Postbus 14, B-2650 Edegem.

Abonnement : € 8. Steunabonnement : vanaf € 15. Buitenland : € 10.

Rekening 000-3302057-80. IBAN : BE 47000330205780. BIC : BPOTBEB1.

Internet : www.crc-resurrection.org – E-mail : hij.is.verrezen@gmail.com